

รายงานผลงานเรื่องเติมการทดลองที่สิ้นสุด

1. ชุดโครงการวิจัย : -
2. โครงการวิจัย : วิจัยและพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
กิจกรรม : วิจัยและพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อบริโภค
3. ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย) : การปรับปรุงพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อบริโภค : การผสมพันธุ์
(ลูกผสมชุดปี 2560)
- ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) : Cassava Varietal Improvement for Edible : Cassava
Hybridization (2017 Hybrids)
4. คณะผู้ดำเนินงาน
หัวหน้าการทดลอง : นางสาวลักขณ์ อมะะวัลย์¹
ผู้ร่วมงาน : นางจิณณจารี หาญเศรษฐสุช¹ นายอดิศักดิ์ สายนภา¹

5. บทคัดย่อ

ในปี 2560 ได้ผสมพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อการบริโภค โดยวิธีการกำหนดพันธุ์ พ่อ-แม่ (CMR) ได้เมล็ดทั้งหมดจำนวน 536 เมล็ด จาก 9 คู่ผสม และได้เก็บเมล็ดจากการผสมเปิด (OMR) ตามธรรมชาติ ได้เมล็ดทั้งหมด 539 เมล็ด จากต้นแม่ 4 พันธุ์ ดำเนินการเพาะเมล็ดเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 จำนวน 1,075 เมล็ด พบว่าเมล็ดลูกผสม CMR มีต้นงอกจำนวน 355 เมล็ด คิดเป็น 62.23 เปอร์เซ็นต์ และเมล็ดลูกผสม OMR มีต้นงอกจำนวน 357 เมล็ด คิดเป็น 68.79 เปอร์เซ็นต์ ทำการคัดเลือกต้นกล้าที่แข็งแรงสมบูรณ์ย้ายลงปลูกในแปลง เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2560 จำนวน 507 ต้น โดยเป็นต้นกล้าลูกผสม OMR จำนวน 281 ต้น คิดเป็นร้อยละของการคัดเลือก 79.15 และต้นกล้าลูกผสม CMR จำนวน 226 ต้น คิดเป็นร้อยละของการคัดเลือก 63.31

6. คำนำ

มันสำปะหลังเป็นพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทย สามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ 1.กลุ่มพันธุ์มันสำปะหลังที่นำไปใช้ทำประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรม และ 2.กลุ่มพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อการบริโภค ซึ่งมีปริมาณกรดไฮโดรไซยานิคต่ำ ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีเพียง 2 พันธุ์ คือ พันธุ์ห่านาที่ และพันธุ์ระยอง 2 ซึ่งมีลักษณะเนื้อสัมผัสของเนื้อมันสุกแตกต่างกัน แต่ทั้ง 2 พันธุ์ให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำในสภาพไร่ จึงเป็นข้อจำกัดของการผลิตในเชิงพาณิชย์ และจากสภาวะโลกร้อนและการระบาดของศัตรูพืชชนิดใหม่ๆ และรุนแรงในปัจจุบัน ในอนาคตประชากรโลกอาจประสบภาวะวิกฤตด้านอาหารที่ผลิตได้ไม่เพียงพอ การพัฒนาให้ได้พันธุ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการบริโภค และให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์บริโภคที่มีอยู่เดิม นอกจากจะเป็นทางเลือกในการเลือกใช้พันธุ์เพื่อบริโภคภายในประเทศแล้ว ก็จะเป็นช่องทางในการเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และยังเป็นการเพิ่มโอกาสใน

การผลิตเพื่อส่งออกสำหรับการบริโภค รวมทั้งจะเป็นการเพิ่มความยั่งยืนและความมั่นคงด้านอาหาร ของ ประชากรโลก

รหัสการทดลอง 01-61-59-01-02-00-02-60

¹ ศูนย์วิจัยพืชไร่ระยอง

กรมวิชาการเกษตร โดยสถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน และศูนย์วิจัยพืชไร่ระยอง จึงร่วมมือกันที่จะพัฒนาพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อการบริโภคที่มีผลผลิตและคุณภาพสูงกว่าพันธุ์เดิม เพื่อแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรได้ปลูกต่อไป โดยการคัดเลือกหาพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตและคุณภาพสูงขึ้น ตลอดจนทนทานต่อโรคและแมลง ซึ่งวิธีการที่จะได้พันธุ์ใหม่นั้นเกิดจากการผสมพันธุ์ โดยการกำหนดพ่อ-แม่พันธุ์ที่ใช้เป็นคู่ผสม และการเก็บเมล็ดพันธุ์จากการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ จากต้นแม่ที่ดีตามที่ต้องการ นำปลูกและคัดเลือกตามกระบวนการของการปรับปรุงพันธุ์ จนได้พันธุ์ที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ และทำการรับรองพันธุ์ เพื่อเผยแพร่สู่เกษตรกรต่อไป ซึ่งขั้นตอนการผสมพันธุ์เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ตามที่ต้องการ

7. วิธีดำเนินการ

- วิธีการ

สิ่งที่ใช้ในการทดลอง : พันธุ์มันสำปะหลังพันธุ์ไทยและพันธุ์ต่างประเทศ ที่รวบรวมไว้ที่ศูนย์วิจัยพืชไร่ระยอง สำหรับใช้เป็นพ่อ-แม่ ในการผสมข้าม (crossed-pollination) โดยคัดเลือกชุดพันธุ์ที่มีลักษณะด้านการบริโภคที่ดีและมีไซยาไนด์ต่ำ เช่น พันธุ์ห่านาที ระยอง 2 Batrang และ Mentega เพื่อผสมข้ามระหว่างพันธุ์ รวมทั้งผสมกับชุดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง เช่น พันธุ์ระยอง 5 ระยอง 72 ระยอง 9 และ ห้วยบง 80

แผนการทดลอง : การทดลองนี้ไม่ได้ใช้แผนการทดลองทางสถิติ

- วิธีปฏิบัติการทดลอง

ปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ไทยและพันธุ์ต่างประเทศ ที่มีลักษณะด้านการบริโภคที่ดี และพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ไว้ล่วงหน้าในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2559 โดยปลูกพันธุ์ละ 2 บล็อกต่อ 1 แปลง จำนวน 2 แปลง ใช้ระยะ 1.5x1.0 เมตร ปลูกพันธุ์ละ 10 แถวๆละ 5 ต้นต่อ 1 บล็อก เพื่อใช้เป็นพ่อ-แม่ในการผสมข้าม ในเดือนตุลาคม 2559 ถึง มีนาคม 2560 โดยผสมให้ได้เมล็ดอย่างน้อย 1,000 เมล็ด

การผสมพันธุ์และเก็บเมล็ด ทำในช่วงต้นเดือนตุลาคม 2559 ถึง มีนาคม 2560

การเพาะเมล็ดให้เป็นต้นกล้า ทำในช่วงต้นเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม 2560 จากนั้นคัดเลือกต้นกล้าที่แข็งแรงไปปลูกในสภาพไร่เพื่อการคัดเลือกครั้งที่ 1

การบันทึกข้อมูล : บันทึกการออกดอกตัวผู้และดอกตัวเมียในแปลงพ่อ-แม่พันธุ์ เดือนละ 2 ครั้ง เพื่อใช้กำหนดคู่ผสมให้เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลา จำนวนดอกที่ผสมและจำนวนฝักที่ผสมติดในแต่ละคู่ผสมเพื่อดูผลสำเร็จในการผสม จำนวนคู่ผสม จำนวนเมล็ดจากแต่ละคู่ผสม และความงอกของเมล็ด รวมทั้งจำนวนต้นกล้าที่แข็งแรงที่นำไปใช้ประโยชน์ในงานทดลองขั้นต่อไป

- เวลาและสถานที่ เริ่มต้น กุมภาพันธ์ 2559 สิ้นสุด กรกฎาคม 2560

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

ปลูกมันสำปะหลังพ่อแม่พันธุ์ จำนวน 8 พันธุ์ ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2559 พบว่า มันสำปะหลังเริ่มออกดอกในเดือนกันยายน ถึงกลางเดือนธันวาคม 2559 สามารถผสมพันธุ์มันสำปะหลังได้เมล็ดลูกผสมแบบกำหนด พ่อแม่ (CMR) ได้จำนวน 536 เมล็ด จาก 9 คู่ผสม และเก็บเมล็ดจากต้นแม่พันธุ์ดีที่เกิดจากการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ (OMR) ได้ 539 เมล็ด จากต้นแม่ 4 พันธุ์ รวมเมล็ดที่ได้รับในปี 2560 จำนวน 1,075 เมล็ด นำเมล็ดมาเพาะเป็นต้นกล้าในถาดพลาสติก เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 ดูแลรักษาโดยการรดน้ำวันละ 2 ครั้ง เข้าและเย็น และกำจัดวัชพืช ตามความจำเป็น หลังจากเพาะเมล็ด 15-20 วันตรวจเช็คความงอก พบว่า เมล็ดลูกผสม CMR มีต้นงอกจำนวน 355 เมล็ด คิดเป็น 62.23 เปอร์เซ็นต์ และเมล็ดลูกผสม OMR มีต้นงอกจำนวน 357 เมล็ด คิดเป็น 68.79 เปอร์เซ็นต์ ทำการคัดเลือกต้นกล้าที่แข็งแรงสมบูรณ์ย้ายลงปลูกในแปลง เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2560 จำนวน 507 ต้น โดยเป็นต้นกล้าลูกผสม OMR จำนวน 281 ต้น คิดเป็นร้อยละของการคัดเลือก 79.15 และต้นกล้าลูกผสม OMR จำนวน 226 ต้น คิดเป็นร้อยละของการคัดเลือก 63.31 (Table 1)

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

ปี 2560 ศูนย์วิจัยพืชไร่ระยอง ได้ดำเนินการผสมพันธุ์มันสำปะหลังเพื่อการบริโภค ได้เมล็ดรวมทั้งสิ้น 1,075 เมล็ด นำเมล็ดมาเพาะเป็นต้นกล้าได้ 712 ต้น ย้ายปลูกลงแปลงเพื่อคัดเลือกในขั้นต่อไป ได้จำนวน 507 ต้น ซึ่งเป็นลูกผสม CMR จำนวน 281 ต้น และเป็นลูกผสม OMR จำนวน 226 ต้น

10. การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

นำต้นกล้าที่ได้ไปปลูกในการทดลองคัดเลือกครั้งที่ 1 ต่อไป

Table 1 Parent, Seed number, Seedling number, Germination percentage, transplant number and Transplant percentage of Cassava Hybridization (2011 Hybrids) at Rayong Field Crops Research Center

CODE	PARENT		# seed	# germinate	% germination	# transplant	% transplant
CMRE60-01	BATRANG	x Huaybong 80	21	19	90.48	19	100.00
CMRE60-02	Huaybong 80	x HANATEE	3	3	100.00	3	100.00
CMRE60-03	HANATEE	x Rayong 5	62	20	32.26	20	100.00
CMRE60-04	HANATEE	x Rayong 11	8	4	50.00	4	100.00
CMRE60-05	HANATEE	x Huaybong 80	53	16	30.19	16	100.00
CMRE60-06	NEP	x Rayong 5	100	60	60.00	59	98.33
CMRE60-07	NEP	x Huaybong 80	59	47	79.66	30	63.83
CMRE60-08	Rayong 2	x Rayong 5	221	179	81.00	123	68.72

CODE	PARENT	# seed	# germinate	% germination	# transplant	% transplant
CMRE60-09	Rayong 2 x Huaybong 80	9	7	77.78	7	100.00
	TOTAL CMR	536	355	66.23	281	79.15
OMRE60-01	BATRANG	126	101	80.16	90	89.11
OMRE60-02	HANATEE	192	91	47.40	60	65.93
OMRE60-03	NEP	21	16	76.19	16	100.00
OMRE60-04	Rayong 2	200	149	82.78	60	40.27
	TOTAL OMR	539	357	68.79	226	63.31
	TOTAL CMR + OMR	1,075	712	67.49	507	71.21